

בבא בתרא קנז

שווערד

1. שו"ת רדב"ז חלק א סימן שסה

שאלת ממני אודיעך דעתי בראובן שנתן מתנה לבתו לצורך נשואים וזכתה הבת במתנה וקנתה תכשיטין ומת האב ויש עליו חוב לשמעון ולא מצא לו נכסים לגבות חובו ולא הספיקה הבת לינשא עד שמתה ושמעון רוצה לגבות מן המתנה דכיון שלא נשאת חזרה המתנה לראובן ויורשיה אומרים אנו יורשים לפי שכבר זכתה במתנה יורה המורה הדין עם מי. תשובה אם השטר קדם למתנה וכתב בו שהקנה לו מטלטלי אגב מקרקעי שקנה ושיקנה הרי נשתעבדו כל נכסיו לב"ח ואפי' היתה הבת קיימת טורף המתנה וא"כ אין מקום לשאלה. זהו דינא דתלמודא אבל הרא"ש כתב בתשובה שנהגו העולם שלא לטרוף ממטלטלי דמתנה ואם המתנה קדמה או שלא הקנה לב"ח מטלטלי אגב מקרקעי זכתה הבת במתנה וזכו יורשיה אחריה ואם רוצה שמעון לזכות לפי שהאב קודם לכל יוצאי יריכו בירושה והא אית ליה נכסי הא ליתא **דאין אדם יורש בקבר אלא להנחיל ליורשיו ולא לפרוע חובותיו ולא כתובת אשתו** ולא מיבעיא אי לא כתב ליה דקנאי ודאקנה אלא אפילו כתב לו כן לא זכה שמעון דכיון שמת ראובן אין קנין למת **אבל ירושה ממילא היא** הילכך לא קנה ראובן נכסים בקבר ולא זכה שמעון מכחו. **וראיה לדין זה מהא דתנן בפרק מי שמת** נפל הבית עליו ועל אביו ועל מורישיה והיה עליו כתובת אשה וב"ח יורשי האב אומרים הבן מת ראשון פירוש ולא זכה בנכסים ויורשי הבן אומרים האב מת ראשון וזכה הבן בנכסים ואנו באים מכוחו ב"ש אומרים יחלוקו וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כלומר בחזקת יורשי האב ואין לאשה ובעל חוב כלום אלא בראיה ברורה **ואם איתא יאמרו האשה ובעל חוב ממה נפשך אם האב מת תחלה הרי זכה הבן ויש לו נכסים. ואם הבן מת תחלה הרי ירש את אביו בקבר ויש לו נכסים ונגבה מהם אלא מאי אית לך למימר שהבן יורש את אביו בקבר להנחיל ליורשיו משום דירושה ממילא אתיא ולא לפרוע חובותיו דאין קנין למת** והכי אמרינן התם בגמרא בהדיא שלחו מתם בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי אביו ואחר כך מת האב בן הבן מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות אביו מזבין ואיהו מפיק ואמרינן דטעמא דמלתא דמצי אמר אנא מכח אבא דאבא קא אתינא דאלו אבא לעולם לא זכה בנכסים הללו ואין אדם מקנה מה שלא בא לידו וכבר כתבתי בזה בתשובה אחרת. הכא נמי בנ"ד מצו יורשי הבת למימר אנן את אחותינו אנו יורשים דאלו אבא לא זכה לעולם בנכסים הללו ואין אדם מקנה דבר שלא בא לידו מחיים. ואם טענתו של שמעון מפני שלא נתקיימה המתנה שהרי לא נתן לה אלא ע"מ שתנשא בו ולא נשאת וחזרה המתנה לתפיסת הבית והרי יש נכסים לראובן למפרע. אם המתנה היתה ע"מ שתנשא בו או שאמר לה הרי לך מתנה זו כדי שתנשא בו הדבר ברור שהדין עם שמעון שהרי כיון שלא נשאת חזרה המתנה לתפיסת הבית. ואם המתנה היתה סתם אע"ג דאיכא גלויי דעתא שלא נתן לה אלא לצורך נשואין לא זכה שמעון וכן משמע מהך עובדא דפרק מי שמת דאמיה דמר זוטרא בר טוביה דאיכא גלויי דעתא דמשום דזיין לה רב זביד אינסיבה והא איגרשה ופי' הרמב"ם ז"ל להאי עובדא בכותבת כל נכסיה אבל אם שיירה קנה מקבל המתנה הא קמן דאע"ג דאיכא גלויי דעתא לא מציא הדרה בה כיון שהיא מתנה במקצת ואפילו לדעת המפרשים עובדא דאמיה דרב זביד במתנה במקצת ה"מ בזמן שבעל המתנה חוזר בהדיא אבל בנ"ד שכבר מת דילמא אי הוה קיים לא הוה הדר ביה אלא שיזכו שאר אחיה במתנה ותו דאיכא גלויי דעתא לאידך גיסא שרוצה הוא שתתקיים המתנה אפי' שתמות כדי שירשו אותה שאר בניו או שאר יורשיו: והוי יודע שאם בשעת המתנה לא היה גילויי דעתא לבטל המתנה נתקיימה המתנה אע"פ שנתחדש אחר כך דבר דאיכא גלויי דעתא לא תבטל המתנה בשביל כך כגון בנ"ד שראובן מת עני ולא פרע חובותיו דודאי ניחא הוה ליה לקיים מצות פריעת ב"ח ממה שירשו קרוביו את המתנה אפ"ה כיון דבשעת המתנה לא הוה האי גילויי דעתא נתקיימה המתנה הילכך אין טענת שמעון כלום אם לא היה תנאי מפורש במתנה. הנל"ד כתבת.

2. רמב"ם יד החזקה - הלכות נחלות פרק ה

(ח) נפל עליו הבית ועל אביו או שאר מורישיה ועליו כתובת אשה ובעלי חוב יורשי האב אומרינן מת הבן תחלה ולא הניח כלום ואבד החוב ובעלי חובות אומרים האב מת תחלה וזכה הבן בירושתו ויש לנו לגבות מחלקו הרי הנכסים בחזקת היורשין ועל האשה ובעלי חובות להביא ראיה או ילכו להם בלא כלום: (ט) דין אלו שמתו תחת המפולת או שטבעו בים או שנפלו לאש או שמתו ביום אחד וזה במדינה זו והאחר במדינה אחרת דין אחד הוא שבכל אלו וכיוצא בהן אין יודעין מי הוא שמת תחלה:

3. שו"ע חושן משפט - סימן קז

(א) מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם, וכופים אותם בכך כמו שכופים את אביהם. במה דברים אמורים, כשהניח קרקעות. אבל אם לא הניח אלא מטלטלים, אין כופין אותם לפרוע חוב אביהם מהם, אבל מצוה עליהם לפרוע חוב אביהם מהם, זהו מן הדין. אבל הגאונים תקנו שיהא בעל חוב גובה מהיורשים מטלטלים שהניח אביהם; הילכך כופין אותם לפרוע חובות אביהם, אפילו הוא מלוה על פה, אף מהמטלטלים שהניח אביהם, אפילו קנאם הלוח אחר שלוח ולא כתב: דאיכני, (ע"ל סי' קי"א) דירש במקום אביו קאי. וכן חייבים לפרוע חוב אביהם ממלוה שהיתה לאביהם ביד אחרים, בין גבו קרקע בין גבו מעות. ואם ירשו קרקע ומטלטלים, ואין מפורש בשטר שיגבה מטלטלי בין בחייו בין במותו, והיורשים רוצים להגבות לבעל חוב קרקע, והוא רוצה לגבות מטלטלים, הדין עם היורשים. אבל אם

לא ירשו כלום מאביהם, אין חייבים לפרוע חוב אביהם, ואפילו מצוה ליכא: הגה - ירש קצת נכסים, אין צריך לפרוע רק מה שירש (ריב"ש סימן תע"ח). ואם אומר: איני יורש ואיני משלם עיין לקמן סוף סימן רע"ח אם שומעין:

4. רמב"ם יד החזקה - הלכות מלוה ולוה פרק כג

(א) שטרי חוב המוקדמים פסולין שהרי טורף בהן לקוחות שלא כדין ולפיכך קנסו אותו חכמים ולא יגבה בשטר מוקדם **אלא מבני חורין** גזירה שמא יטרוף בו מזמן ראשון שהקדימו:

5. שו"ע חושן משפט - סימן מג

(ז) שטרי חוב המוקדמים, פסולים, שהרי טורף בהם לקוחות שלא כדין. ולפיכך קנסו אותו חכמים, **ולא יגבה בשטר מוקדם אלא מבני חורין, גזרה שמא יטרוף בו מזמן ראשון שהקדימו**. ואם יטעון הלוה: פרעתי, דינו כטוען כן בשאר שטרות. ואם טען: להד"מ, הוחזק כפרן. (וי"א דפסול לגמרי)

6. ביאור הגר"א חושן משפט סימן מג

[ט] וי"א. דפסולין מ' לגמרי וראית ס' הראשונה דחו שם תוס' ד"ה שטר וע"ש:

7. נמוקי יוסף על הרי"ף בבא בתרא דף עד/א

מהדורא קמא. אמר המחבר פירוש בשם רבינו האי גאון ז"ל דרב אשי היה ששים שנה ראש גולה ולמד לתלמידיו כל התלמוד בשלשים שנה וזהו מהדורא קמא וכשחזר בשלשים שנה אחרים הוא מהדורא בתרא:

8. נמוקי יוסף על הרי"ף בבא בתרא דף עד/א

תניא שבח קרקעות כיצד כו' כשהוא גובה... אמר שמואל בע"ח גובה את השבח... וא"ת ומאי טעמא בשלמא מה שקנה הוא שהרי כתב ודעתיד אנא למיקני אבל השבח לא קנאו מעולם המוכר שהרי הלוקח אחר שלקחו הוא שהשביחו בעדור וזבול ונראה לאחרונים ז"ל דכיון שמצינו שבע"ח זוכה בשבח היכא דשווייה ניהליה אפותיקי מפורש כמפורש פ"ק דמציעא [דף טו ע"ב] הורגלו בכל המכירות לכתוב שהוא מקבל אחריות שבח עליו ולא נהגו לחלק בין שבח לשבח אלא בכולהו כתבינן עמליהון ושביחיהון וכיון שנהגו לכתוב כן אמרו שיהא בע"ח גובה אותו דכיון דמוכר מקבל עליו אחריות כל שבח כזדייה הוא ודינא הוא שיגבה אותו בע"ח וכיון שהשבח הזה ברשות לוקח ואמרן זוכה בו מוכר חשבינן ליה כאילו קנאו מוכר וחזר ומכרו ללוקח ובודאי הלוקח זוכה בו וגם המלוה כיון שחשוב כאילו קנאו מוכר וכתב לו ודעתיד אנא למקני א"כ הון לגביה כלוה וחזר ולוה שיחלוקן ולא יגבה המלוה אלא חצי השבח הלכך כשיגבה הלוקח מהמוכר השבח לא יגבה אלא החצי שהרי החצי האחר כבר נשאר בידו:

9. שו"ע חושן משפט - סימן קטו

(א) כשבא בעל חוב לטרוף מהלוקח, אם כתב לו הלוה: דאקנה, טורף ג"כ השבח שהשביח השדה, בין שבח ששבו הנכסים מאליהם כגון שעלו בו אילנות או נתיקרה, בין שבח שהשביחו מחמת הוצאה, אלא שאם שבו מאליהם טורף כל השבח: הגה - וי"א דבכל ענין אינו גובה רק חצי השבח (טור בשם הרא"ש והמגיד פכ"א דמלוה). וכן נראה לי עיקר; מיהו אם כתב ללוקח בהדיא שלא יגבה מדאקנה, אין ללוקח בשבח כלום (הרא"ש פ"ק דמציעא). **ואם השביחו מחמת הוצאה, טורף חצי השבח היתר על ההוצאה**, הגה - וי"א דאין הבעל חוב נותן לו הוצאה כלל, מאחר דהחוב שלו נגד הקרן עם השבח (טור בשם הרא"ש ועיין בב"י), וחוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי המוכר, אף מהמשועבדים שמכר או נתן מאחר זמן שמכר לו השדה, אבל השבח שטרף ממנו בעל חוב אינו גובה אותו מנכסי המוכר, אלא מבני חורין. וכל זה לא מיירי אלא בשבח ששבו הנכסים בעודו המוכר חי, אבל אם שבו הנכסים לאחר מיתת המוכר, אין לבעל חוב בו כלום, ונשאר כולו ללוקח (נ"י פ"ק דמציעא). וכל הפירות שאכל הלוקח אינם נטרפים ממנו; אבל כל הפירות המחוברים לקרקע, אע"פ שאינם צריכים לקרקע, בענבים שהגיעו להבצר, הרי בעל חוב גובה מהם כמו שגובה מן השבח. ואם רוצה הלוקח לסלקו, יכול לסלקו בין מן השדה בין מן השבח, אם לא עשאה אפותיקי. אבל אם עשאה אפותיקי מפורש, שאמר לו: לא יהא לך פרעון אלא מזו, אינו יכול לסלקו:

10. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף כח/א

רב אשי איתחזי ליה בשוקא אמר ליה איתרח לי תלתין יומין ואהדרי לתלמודאי דאמריתו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ביום תלתין אתא אמר ליה מאי כולי האי קא דחקא רגליה דבר נתן ואין מלכות נוגעת בחבירתה אפילו כמלא נימא